

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Evgraphi commentvm continens

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1908

Prologus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1594)

EVNVCHVS

PROLOGVS

SI QVISQVAM EST QVI PLACERE SE STVDEAT BONIS
QVAM PLVRIMIS hic prologus habet controuersias duas, unam
ex accusatoris persona, aliam ex defensoris: nam et Te-
rentius obicit crimen et obiectum purgat. in eo, quod
obicit, talis est controuersia: comoedias dedit aduersarius, 5
in his unam, in qua priori loco causam dicit a quo pe-
titur, non ille qui petit. hoc itaque crimen stultitiae est
et imprudentiae. ita status est qualitas. alia controuer-
sia est, quae obicitur Terentio, quae talis est: Graecam
comoediam in Latinam transferre liceat, de Latina non 10
liceat. Eunuchum Terentius dedit comoediam <***> mores
parasiti et militis. quod Plautus in sua comoedia habu-
erat, nunc Terentius in Eunucho posuit. reus est, quod
contra legem fecerit. hic status primo qualitas absoluta
ex iuris ratione, deinde qualitas uenialis per ignorantiam. 15
nunc iam singula, ut proposuimus, explicemus.

1 I SI QVISQVAM EST QVI PLACERE SE STVDEAT BONIS
QVAM PLVRIMIS controuersiae principium semper est ad beni-
uolentiam captandam auditorum aut a nostra persona aut
ab aduersariorum aut a iudicium aut a rebus ipsis. hic 20
nunc utrumque complectitur, et a nostra persona et ab

3 ex 2. F, om. *rell.* || 6 in 2. G., om. *rell.* || 7 itaque S², ita
quod *rell.* || 11 *lac. sign. W.*; et in ea descripsit *suppl. Goetz*,
mor(ibus addit)is *coni. Schoell* | mores W.: moris L, personam
(post parasiti) GS², om. *rell.*; cf. *schol. ad v. 30* || 12 habuerat
W.: -rit *codd.* || 15 ratiocinatione L || 16 singula G, -las *rell.* ||
18 controuersia *codd. praeter LS* || 20 aduersariorum *Schopen*
(cf. *infra*): auditorum (-ri^{um} L) *codd.*

aduersariorum. a nostra sic 'si' est aliquis, qui placere se studeat bonis et minime multos laedere, in his poeta nomen profitetur suum'; ab aduersariorum 'tum si quis est, qui dictum in se inclementius existimauit esse, sic existimet' *sciat, praesumat 'responsum, non dictum esse, quia laesit prius'*. — BONIS QVAM PLVRIMIS quidam intelligunt quam 'plurimis bonis', nos intelligamus extrinsecus plurimos nihil aliud posuisse nisi malos: boni enim admodum pauci sunt. ita in numero, quod 2 dixit 'plurimis', qualitatem potius declarauit. — 2 ET 10 MINIME MVLTOS LAEDERE duo praecepta posuit: placere bonis, non multos laedere. haec et Cicero (*divin. in Cacc. 1, 1*) tenuit 'in causis iudiciisque publicis ita sim uersatus, 5 ut defenderim multos, laeserim neminem'. — 5 INCLE- 6 MENTIVS iniustius, acerbius. — 6 RESPONSVM NON DICTVM 15 ESSE QVIA LAESIT PRIOR ne uideatur Terentius improbam continuo maledici subisse personam, quod prior laederet, dixit respondisse *se* potius, non maledixisse. hoc enim est, quod positum est 'non dictum': dictum enim Cicero de oratore (*II 60, 244?*) maledictum ponit. hinc et male 20 dicere dicta dicere. sequitur controuersia ipsa et criminatio a parte accusatoris 7 QVI BENE VERTENDO ET EASDEM SCRIBENDO MALE. bene uertere est de Graeco in Latinum, 9 male scribere est male uerba componere. — 9 IDEM MENANDRI FAMA NVNC NVPER DEDIT* nomen comoediae 25 Fama est. et bene addidit 'nunc nuper', ut crimen istud, quod obicit, non longi temporis <sit>, sed ut recens memoria uideatur esse peccati. — 10 SCRIPSIT CAVSAM DICERE
 α * [25] aliter FANA (cf. *Ter. codd. BC*).

3 suum *om. L* || 9 quod dixit in numero α || 12 Cicero *Schopen*: hic *codd.* || 14 sit . . . defenderit . . . laeserit α || 15 <id est> iniustius α || 16 quale sit prius (-or B) *FGB, om. B'V* || 19 est 2. *om. L* || 20 hinc et *Schopen*: hoc est *codd.* || 21 <male> dicta *L* | et *S*, est (*om. F*) *rell.* || 22 eas (eos *F*) describendo *F* α || 23 uertere est (est *om. LF*) uertit α || 24 scribere est] scribit α | componit α || 25 fasma *ex corr. F'S²* | comoediae] fabulae α || 26 fama *L*, -na *rell.* || 27 sit *add. W*.

PRIVS VNDE PETITVR AVRVM QVARE SIT SVVM QVAM IPSE QVI
 PETIT VNDE IS SIT THESAURVS SIBI AVT VNDE IN PATRIVM
 MONIMENTVM PERVENERIT in comoedia sua hoc argumentum
 est: quidam agrum uendidit, illic habuit patrium moni- 5
 mentum, in quo thesauros emptor inuenit. comperit uen-
 ditor: in iudicium uenitur. utique ex ratione et ex con-
 suetudine prior loqui debet ille qui petit — petitor hic autem
 uenditor est —, ut secundo loco respondeat a quo petitur,
 hoc est emptor. at contra Luscius Lanuinus fecit, ut prior
 loqueretur unde petitur, quam ille qui petit. ergo propo- 10
 sitio criminis collocata est: incipiunt eius causae quaestiones.
 ac primo praescriptionis est status. potest enim dicere
 Luscius Lanuinus 'reprehenđi non possum'. placuit in hac
 14 comoedia hanc praescriptionem solui sic. 14 DEHINC NE
 FRVSTRETVR IPSE SE AVT SIC COGITET DEFVNCTVS IAM 15
 SVM NIHIL EST QVOD DICAT MIHI. sed hanc praescriptionem
 donat et admonet, ne peccet; quam rem subtili accusati-
 one composuit: ex hoc enim plus accusatur, siquidem de
 praeteritis se donare crimen ostendit et monuit quasi ite-
 rum peccaturum. simul et alia crimina multa donare se 20
 dicit nunc uelle et nihilo minus se post ea nolle reducere,
 si non laedat inimicus. quibus rebus et personam suam
 commendat et aduersarii ad confirmandam impudentiam
 19 †mittat. — 19 ITA VTI FACERE INSTITVIT omni enim genere
 laborare debemus, ut aduersarios aut in odium aut in 25
 contemtionem aut in inuidiam adducamus. ita in odium
 adduxit, quod dixit 'si perget laedere, ita uti facere in-
 stituit', in contemtionem, quod dixit esse tali ingenio, ut
 ignorauerit, qui prior loqui in actione deberet. subiungit
 deinde alteram controuersiam QVAM NVNC ACTVRI SVMVS 30

5 uenditor *Westerh.*: emptor *codd.* || 7 autem hic *F* α ||
 8 a quo petitur] aut petitor β || 11 incipiunt] incipit enim α ||
 quaestio α || 13 possum] positum: *L¹F*, posse mortuum *G* ||
 15 cogitat *L*, cogito *F* || 19 promittit crimen α | monet *F* α ||
 20 multa crimina se donare α || 21 uelle *W*: nolle *codd.* | postea
codd. | reducere *W*: se ducere *LF*, dicere *G*, male dicere α ||
 24 mittat (*sser. m. rec.* inuitet) *L*, iniecit *rell.* || 26 in 2. om. *LG* ||
 27 ita <enim> α

- MENANDRI EVNVCHVM POSTQVAM AEDILES EMERVNT. hic a narratione incipit, quia supra exordium collocatum est. <est> ergo haec tota narratio usque ad propositionem
- 23 criminis et quaestionis, quae incipit ex hoc uersu 23 EXCLAMAT FVREM NON POETAM FABVLAM DEDISSE <ET NIHIL 5 DEDISSE> VERBORVM. pulchre primo generaliter proposuit illam ex aduersarii persona: ita enim oportet, ut sic species subiciatur, quae talis est, ut diximus supra: de Latino in Latino transferre non liceat. haec quaestio sic proponitur
- 25 25 COLACEM ESSE NAEVI ET PLAVTI VETEREM FABVLAM PARASITI PERSONAM INDE ABLATAM ET MILITIS. 'personam' autem hic intelligo non nomina, quod postea declarabo. subiungit responsionem primo quasi quodam statu
- 27 finituo, quae sic iungitur 27 SI ID EST PECCATVM hoc est: an hoc peccatum sit uerum, donat. hinc ad qualitatem 15 ipsam descendit ueniam, quam sic proponit PECCATVM INPRVDENTIA EST POETAE. uenia enim tribus modis fit: ui, casu, ignorantia. cum autem imprudentia uel una de tribus fuerit, sequitur ut coniectura sit, ne aliquid animo fecerit.
- 28 adiunxit ergo Terentius 28 NON QVO FVRTVM FACERE STVDV- 20 ERIT. haec tamen repromissionem argumentorum tenent, non
- 29 ueritatem. ergo adiungit 29 ID ITA ESSE VOS IAM IVDICARE POTERITIS. quoniam diximus illam legem: ex Graeco in Latino transferre liceat, hoc dicit, quod
- 30 30 COLAX MENANDRI EST IN EA EST PARASITVS COLAX ET MILES GLORIOSVS. 'parasitus' autem 'colax' — id est adulator: hoc enim significat — 'et miles gloriosus': et gloriosus et colax mores sunt, ut supra diximus 'parasiti inde personam ablatam

3 est (post narratio) add. S², om. rel. || 7 species sic α || 8 talis W. (cf. p. 89, 9): litteris (om. G) β, qualitatis (in mg. uel litteris m. 1 V) α || 14 iungit α F || 15 peccare LG | hinc W.: hoc (et add. G) codd. || 19 sequitur ut om. α | sit] erit α | ne G, nec rel. | animo G (cf. I 2 in.): -us rel. || 20 qvo] quod G α || 21 tamen <uerba> F α || 22 adiunxit G || 24 hoc <namque> α || dicit W.: -co codd. || 25 in ea est fabula de parasito colace et gloriosus milite α || 27 et (ut codd.) gloriosus — ut] apud Latinos, quod colax (immo alazon) apud Graecos. sicut igitur α || 28 inde est ablata persona parasiti α

- et militis': ergo hae personae in Menandri comoedia sunt,
31 quod concludit **31** EAS SE NON NEGAT PERSONAS TRANSTV-
 LISSE IN EVNVCHVM SVAM EX GRAECA. ergo iam non con-
 tra legem fecit, quod ex Graeca transtulit. sed quoniam
 et Latinae comoediae sunt, redit ad ueniam statum, ut ⁵
33 nescisse se dicat **33** SED EAS FABVLAS FACTAS PRIVS LA-
 TINAS SCISSE SE ID VERO PERNEGAT. sic iungitur qualitas
 absoluta de iuris ratione, quoniam licitum est ex neces-
 sitate rerum, ut nota similitudo personas singulas reseruet:
35 hoc est enim quod dicit **35** QVODSI PERSONAS ISDEM ALIIS ¹⁰
 VTI NON LICET QVI MAGIS LICET CVRRENTIS SERVOS SCRIBERE:
 haec enim semper necessitate naturali sunt apta et in-
 ligata personis. ita fit, ut, quicumque personam aliquam
 collocat, eius debeat mores exprimere. quam rem con-
40 cludit **40** DENIQUE NVLLVM EST DICTVM QVOD NON DICTVM ¹⁵
 SIT PRIVS. sed hic res intelligamus, non uerba. haec quae
 dicunt Graeci *πράγματα* naturaliter omnibus semper sunt
 aequalia ad dicendum, uerba sunt *terminata* <natura>
nostra. et haec controuersia. sequitur iam ratio prologi,
 quam in Andria praecepi, ut audientiam a populo petat, ²⁰
42 concludens simul cum ueniali statu prologum **42** QVARE
 AEQVVM EST VOS COGNOSCERE ATQVE IGNOSCERE QVAE
 VETERES FACTITARVNT SI FACIVNT NOVI, ut hic et absoluta
 qualitas per exempla contacta sit. deinde sic audientia
44 petitur **44** ET CVM SILENTIO ANIMADVERTITE VT PERNOSCA- ²⁵
 TIS QVID SIBI EVNVCHVS VELIT. hic iam comoediae ipsius
 res potestatemque noscamus.

2 personas non negat α || 4 transtulit. sed W.: -lisset LF,
 -lit rell. || 5 redit] redditae α || 7 se om. LG || 8 ratiocinatione
 β, at cf. p. 9, 19; 89, 15 | quoniam L, quod rell. || 10 enim om. L ||
 11 non licet uti α || 12 inlegata LFα, illisgrata G || 15 dictum
 est α || 16 SIT] est L | sed] et Goetz (coll. schol. ad v. 25) ||
 17 *πράγματα* Lindenbr.: ΠΡΓΜΔ L, ΠΡΑCMA F, ΠΡΑΤM G,
 ΠΡΑΤΜΑ α || 18 ad dicendum (ducendum G, dic dū α) codd.;
 at dicta edd. | terminasti L | natura add. W. || 19 et] sed α ||
 hic G | controuersia <est> B, edd. || 23 et W.: est codd. || 24 con-
 tracta G, cum tacta V, cum tacita BS